

Literatuur

Zij die zich verder willen verdiepen in de historie van deze streek kunnen de nodige informatie vinden in o.m. de volgende boekwerken:

- Beisterveld, J., 1948. Het monumentale dak. Amsterdam.
Blok, D.P., 1974. De Hollandse en Friese kerken van Echternach. Naamkunde 6, pp. 167-84.
Doorn, C.J. van, 1940. Het Oude Miland en zijn waterstaatkundige ontwikkeling.
Gouw, J.L. van der, 1962. Korte geschiedenis van de grenzen van Zuid-Holland. 's-Gravenhage.
Hekker, R.C., 1957. De ontwikkeling van de boerderijvormen in Nederland, in: Duizend jaar bouwen II. Amsterdam.
Kok, H.J., 1958. Proeve van een onderzoek van de patrocinia in het middeleeuwse bisdom Utrecht.
Kuyper, J., 1867. Gemeentatlas van Nederland. Derde deel: Zuid-Holland. Leeuwarden.
Linden, H. van der, 1956. De cope. Bijdrage tot de rechtsgeschiedenis van de openlegging der Hollands-Utrechtse laagvlakte. Assen.
Rechtsbronnen der vier hoofdwaterschappen van het vasteland van Zuid-Holland. Utrecht, 1951.
Teixeira de Matthos, L.F., 1908. De Waterkeringen, waterschappen en polders van Zuid-Holland I en II. 's-Gravenhage.
Vink, T., 1954. De Rivierstreek. Baarn.

Fietsen in de Kamerikse polders

door A.J. Straver

Een fraaie fietstocht (en eventueel wandeltocht), voert U naar de omgeving van Kamerik. De tocht is ongeveer 30 km lang, maar kan eventueel bekort worden met 10 km.

Kruipin

De tocht begint bij een plekje dat een zeer belangrijke plaats inneemt in de geschiedenis van onze omgeving, namelijk Kruipin.

Toen in 1672 de vijandelijke Franse troepen diep in ons land waren doorgedrongen werd ook Woerden bezet. De omgeving was op een zeker moment in handen van de prins van Oranje, die ondermeer vanuit Bodegraven met zijn troepen rond Woerden was getrokken. Hij versterkte haastig aarden wallen met greppels (een schans) bij Kruipin.

De Fransen naderden vanuit Utrecht om hun troepen in Woerden te ontzetten. Via Geestdorp konden ze niet verder en 's nachts ging men door de Houtdijken en een niet meer bestaand pad richting de Kamerikse wetering. De Franse troepen kwamen uit bij de Kamerikse watermolen (thans gemaal Kamerik Teylingens), die ze diezelfde nacht nog snel veroverden. De troepen van de prins schoten daarop de molen in brand en konden bij het licht van de vlammen vele Fransen doden. Gedurende vijf uren werd er gevochten; op het laatst man tegen man. De Hollanders werden verslagen en de bevelhebber Frederik van Nassau sneuvelde.

De overgebleven Hollandse troepen trokken weer om Woerden heen terug naar Bodegraven.

Als U kijkt naar de vorm van de sloten vlak achter en rond de nieuwe woning met schuur, op de hoek van Teylingenweg-Geestdorp, dan ziet U aan de grillige loop dat deze de laatste restanten zijn van een bewogen stukje historie.

We volgen het fietspad richting Kamerik en komen dan al snel bij het gemaal dat het overtollige water naar de Rijn pompt. Op deze plaats ongeveer stond de Kamerikse watermolen die in brand werd geschoten.

Thans staat er een monument, want de pomp, die nog grotendeels aanwezig is, behoort tot de monumenten van bedrijf en techniek. Het gebouw dateert uit 1871 en de stoommachine uit 1907. De Stichting Hugo Kotestein, die geboren werd uit en nauw verbonden is met de Stichts-Hollandse Historische Vereniging, heeft gedaan gekregen dat in 1977 de pijp van dit stoomgemaal gerestaureerd kon worden.

Rustig fietsend bevinden we ons al direct in het echte polderland. Een bijzonderheid is, dat vele boerderijen ver het land in liggen.

Ze werden daar gebouwd opdat de boer dan zoveel mogelijk midden op het bedrijfsperceel kon wonen en werken.

Over de weg kon nauwelijks vervoer plaatsvinden; dat gebeurde daarom over het water via de weteringen, die de boerderijen verbinden. De „kaas“-boerderij van de familie Hoogendoorn heeft tegenwoordig een moderne windmolen. Over 50 jaar zal ook die wellicht weer een monument van bedrijf en techniek zijn.

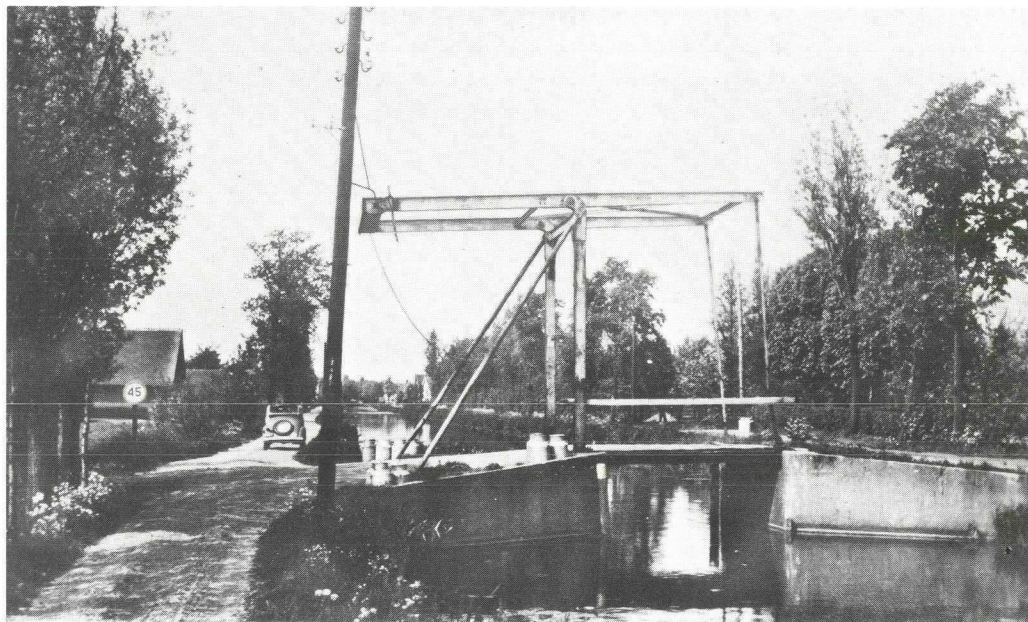
Ongeveer 30 meter verder komen we langs de boerderij Jagtlust. De bouw wijkt wel erg af van wat gebruikelijk is in deze streek.

Jagtlust was de jachtboerderij van Jonkheer Van Teylingen (1752-1837), die o.a. burgemeester van Gouda was. Hoeve Jagtlust, de boerderij van Barten, Geestdorp (met het verdwenen huis Boschlust) en de boerderij in het Brediusbos te Woerden zijn allemaal ontworpen door Van Bommel, stadsarchitect van Gouda in die periode.

Maar ook de Nederlands-Hervormde kerk te Kamerik, die in 1831 wegens bouwvalligheid vernieuwd moest worden, is door architect Van Bommel ontworpen.

Kamerik-Dorp

Zoals gezegd blijven we de weg (de Mijzijde) volgen totdat hij doodloopt. We gaan dus ook niet rechtsaf over de Plompjesbrug.

... we blijven de Mijzijde volgen ... , ca. 1950. Coll.: G. Dolfing.

Deze brug is niet genoemd naar de voorzitter van onze jubilerende vereniging, maar naar Cornelis Plomp (1754-1827), boer op Naamwijk (afgebroken boerderij vlakbij de brug) en schout van Kamerik en de Houtdijken.

Aan de overzijde (Van Teylingenweg) ziet U op nummer 26 een fraaie wit bepleisterde woning. We komen nu langs de veel besproken kaaspakhuizen van Kamerik, die nog steeds niet gerestaureerd zijn. Ze werden gebouwd in 1784 (muurankers V.D.P. 1784).

Met het naastliggende monument uit 1755 (bakkerij Maarleveld, nummer 34-35, binnenkort leeg) vereist dit stukje Kamerik de volle aandacht. Achter op het erf ligt verscholen nog een beschermd monument (nummer 36-37) in heel andere stijl (18e eeuws).

Aan de overzijde zijn nummer 40 en 41 ook beschermd monumenten.

Numer 41 is wel wat achteruit gegaan vergeleken met de foto uit 1966.

Van Teylingenweg 41, ca. 1966.

Foto: Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist.

*Kerkstraat met gezicht op de Nederlands-Hervormde kerk.
Coll.: G.J.A. Beerhuizen-van Kooten.*

Nog iets verder heeft U via de Kerkstraat een prachtig doorkijkje naar de Nederlands-Hervormde kerk.

De kerk dateert zoals hiervoor al vermeld uit 1831, maar de toren is nog van omstreeks 1500.

Weer gaan we rechtdoor en blijven dus links van de Kamerikse wetering fietsen. Beschermde monumenten zijn Mijzijde nummer 53, 54, 62-63 en aan de overzijde (Van Teylingenweg) nummer 59 en 68-69. Mijzijde 59 en Van Teylingenweg 64 verdienen zeker ook beschermd te worden.

Ter herinnering nog even een foto met de oude bomen.

Zo was het in 1950. Coll.: G. Dolfing.

Kamerik-Kanis

We fietsen nu door naar de Kanis, officieel Kamerik-Kanis, en vroeger onofficieel het Rooms-Katholieke gedeelte van Kamerik.

Er zijn hier geen wettelijk beschermde monumenten, maar wat een prachtige boerderijen staan hier! Let eens op de overzijde, boerderij Vredebest (op het inrijhek) met z'n twee leilinden (geleide linden) voor de voorgevel om schaduw en koelte te krijgen en de authentieke boerenvoortuin.

... aan de overzijde de Rooms-Katholieke school, ca. 1915. Coll.: G. Dolfing.

Nu komen we in de bebouwde kom waar de Rooms-Katholieke Hippolytus kerk staat en schuin aan de overzijde de Rooms-Katholieke school.

's Morgens fietsen de protestants-christelijke kinderen uit de Kanis naar Kamerik-dorp en komen de Rooms-Katholieke kinderen uit het dorp tegen, die naar de Kanis fietsen.

Na een paar honderd meter ziet U werktuigen van een uitstervend beroep: de bewaarkorven van een zoetwatervisser.

De gevangen vis, die niet direct verkocht kan worden, kan hierin nog enige tijd beperkt rondzwemmen. Maak hier een foto, nu het nog kan!

Ziet U nog steeds de boerderijenstrook in het land liggen?

Bij de boerderij op nummer 154 zijn in de voorgevel mooie blauwe tegeltjes verwerkt. Twee boerenafbeeldingen: links een koe; rechts een paard.

Na enige tijd houdt de Mijzijde als weg op. Hier moet U een keuze maken: A of B.

Naar Woerdense Verlaat

A. U kunt linksaf de Houkade volgen, die na ca. 800 meter ophoudt. Dan gaat U rechtdoor de graskade over tot aan de Grefte (ca. 1 km) en daar rechtsaf langs de Grefte (ca. 2 km graskade) tot waar de verharde weg weer begint.

Weet waar U aan begint! Het is een prachtig stuk natuur met grote vogelrijkdom, maar het is ook 3 km lopen met de fiets aan de hand, of zwaar trappen.

Er zijn hekken op deze kade, die U wel weer dient te sluiten als U erdoor bent gegaan. Het is een openbaar toegankelijk pad, dat ongeveer 15 jaar geleden nog enigszins verhard was. Er bestaan plannen om de kade opnieuw te verharden.

Als U eindelijk weer normaal kunt fietsen dan ziet U na ca. 600 meter de bekende sluis aan de Woerdense Verlaat. Hier komt het water van de Grefte (of Grechte) in de Amstel die nu nog Kromme Mijdrecht heet.

De Grefte werd in 1494 gegraven voor het verkeer van Woerden naar Amsterdam. Men maakte bij het graven gebruik van diverse stroompjes. De Grefte mondde uit in de Amstel en het stadsbestuur van Woerden liet daar een sluis bouwen. Deze sluis moet nu, na 500 jaar, nog steeds onderhouden worden door de gemeente Woerden en niet door het Groot-Waterschap.

Bij de T-kruising (stopbord) rechtsaf slaan. Na de bebouwing gaan we aan de linkerzijde van de weg rijden (fietspad), richting Wilnis-Utrecht. Het landschap met z'n tuinderijen is hier heel anders dan in Kamerik.

Als U naar rechts kijkt ziet U evenwijdig aan de weg een kade.

Dat is de gemeenlandskade en die was vroeger de grens van het gebied van het Groot-Waterschap van Woerden. Water van andere polders moest daarbuiten worden gehouden.

Van Woerdense Verlaat tot aan de Oudendam, waar we rechtsaf gaan, is het ongeveer 2 km. Van de Oudendam tot waar we een keuze moesten maken is het 3 km. Omweg A is dus totaal 10 km lang, waarvan 3 km „grasbaan”.

B. Als we route A niet kiezen, kunnen we aan het eind van de Mijzijde de Kwakelbrug (ophaalbrug) over en aan de overzijde (Van Teylingenweg) weer terugrijden richting Kamerik.

De buurtschap van Oudendam tot de Houkade heet Oud-Kamerik.

Mogelijk is, dat hier de eerste ontginningen begonnen vanuit de Amstel en de Grechte en dat men later dieper het veen introk. Vandaar de namen Oud-Kamerik en (nieuw) Kamerik. Oud-Kamerik is nooit uitgegroeid tot een dorp.

Na ca. 1½ km begint er weer wat meer bebouwing te komen en slaat U linksaf het Oortjespad in. Hier kunt U het recreatieterrein Oortjespad bezoeken, eventueel iets gebruiken of naar de kinderboerderij gaan. Ook zal er wel een expositie zijn ingericht die altijd interessant is.

Bij de Oudendam, ca. 1925. Coll.: G. Dolfing.

Als U uitgerust bent fietst U door en steekt U de gevaarlijke Ir. Enschedeweg over richting Kockengen. Nu fietst U de buurtschap Teckop in.

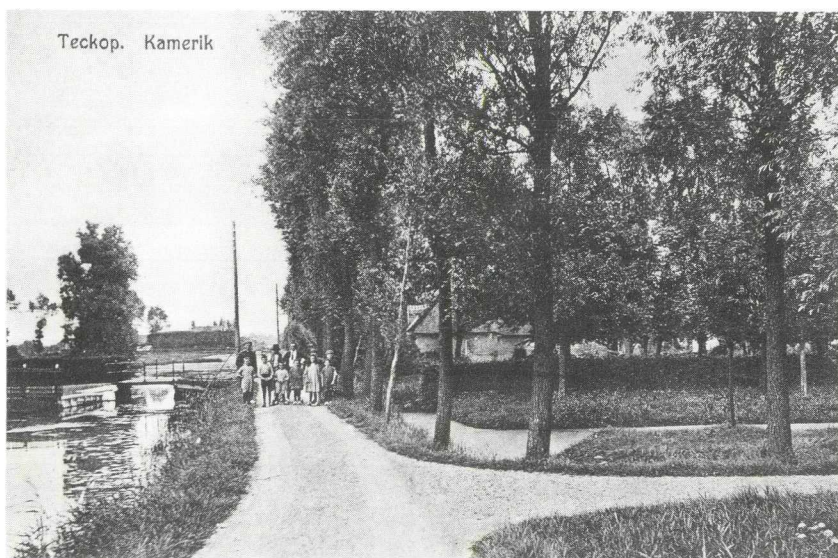
Teckop

Bij boerderij Teckop 18 (Nil-Desperandum = wanhoop nooit) weer twee prachtige tegeltableaus.

Links een boerin met koe, rechts een boer met paard.

Nummer 20 (Anno 1814, in gevelsteen) is een beschermd monument.

Het is een langhuis met een rieten dak en heeft vensters met kleine roeden.

Teckop. Kamerik

We fietsen de buurtschap Teckop in, ca. 1925. Coll.: G. Dolfing.

Links ziet U op nummer 9 hoeve „De Winter”, een beschermd monument uit de 18e eeuw. Het is de eerste boerderij in de serie Winter, Lente, Zomer en Herfst.

De „Vier Jaargetijden”, niet van Vivaldi maar gewoon omdat een paar honderd jaar geleden enkele boeren dit aardig vonden.

Teckop 17 is een fraai, beschermd monument. Het is een langhuistype (laag, langgerekt gebouw) uit de 18e eeuw met ook hier weer leilinden. Het rieten dak heeft een wolfeind (is afgewolfd), d.w.z. het laatste stuk is naar beneden geknikt. Let op het houten luik rechts voor de kaasopslagruimte. Deze vorm hield in vroeger tijd de vliegen buiten. Een betere afweer verkreeg men nog door het luik blauw te schilderen.

Op nummer 38 vindt U de nieuwe „Herfst”, gebouwd in 1905 op de oude plaats. „De Zomer” staat links op nummer 23. Het is een wit gepleisterd dwarshuis, wat waarschijnlijk gebouwd is in de 17e eeuw, maar later diverse malen werd verbouwd. Rechts de opkamer met daaronder de kaaskelder. Tegenover „De Zomer” staat „De Lente” op nummer 40. Deze boerderij heeft diverse aardige elementen, zoals een authentieke raamindeling en in de zijgevel enkele ramen met luiken.

Iets verder bij het voormalige café (thans gerestaureerd en woonhuis) gaan we rechtsaf. Links voor U ziet U Kockengen liggen.

Het fietspad heet de Hollandse kade en is ook een waterkerende kade van het Groot-Waterschap van Woerden. Veelal werden de namen Hollandse kade of Gemeenlandskade door elkaar gebruikt. Omdat veel „grens”kaden van het Groot-Waterschap tevens grenzen waren tussen Holland en het Sticht, komt de naam Hollandse kade op veel plaatsen terug.

Bij de T-splitsing gaat U rechtsaf. Prachtig is dit stuk natuur!

Er zijn hier veel hooilanden, die een rijke fauna aantrekken.

De konijnen rennen soms voor Uw fiets uit! Neem de tijd om langs de Hollandse kade Uw boterham te eten en dan ook een stukje te wandelen.

Als U werkelijk helemaal opgefrist bent, fietst U verder en gaat U aan het eind vlak voor de autoweg linksaf het weidefietspad op.

Kamerik-Houtdijken

U volgt dit tot aan de Houtdijk, waar U linksaf gaat. Kamerik-Houtdijken is weer een ander deel van Kamerik en het waren in vroeger tijden zelfstandige polders.

Ook op de Houtdijk staan enkele mooie boerderijen.

Na 400 meter gaat de weg rechtsaf naar de Rijn. Op de Leidsestraatweg gekomen gaat U linksaf. U fietst nu 800 meter langs deze drukke weg, maar gaat zo vlug mogelijk de brug over de Rijn over.

Onze leden uit de richting Harmelen kunnen linksaf naar huis en de anderen gaan rechtsaf Breeveld in.

Hoewel Breeveld geen officiële beschermde monumenten kent, is ook hier weer veel moois te zien, b.v. de goed onderhouden boerderij Breeveld 14, met z'n prachtige daklijst en makelaar bovenaan. Eventueel kunt U nog op het jaagpad vlak langs de Rijn fietsen.

Aan het einde van Breeveld steekt U weer de Rijn over en gaat U aan de andere zijde via Geestdorp verder. Na ca. 1½ km bent U weer op het vertrekpunt, de Kruipin, aangekomen.